

Основи стандартизації, сертифікації та побудови систем управління якістю

ПРАКТИЧНА РОБОТА 2

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ ЗМІСТУ ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ ПРАВИЛАМ РОЗРОБЛЕННЯ, ВИКЛАДАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

Мета роботи – навчитися виконувати аналіз структури та змісту ДСТУ та їх відповідності встановленим вимогам

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 1163-р встановлено, що функції національного органу стандартизації (НОС) виконує державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»).

Закон України «Про стандартизацію» (набрав чинності 03.01.2015 р.), створює передумови наближення національної системи стандартизації (рис. 2.1) до міжнародних і європейських норм та правил, а також реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, зокрема в частині здійснення необхідної адміністративної та інституційної реформ.

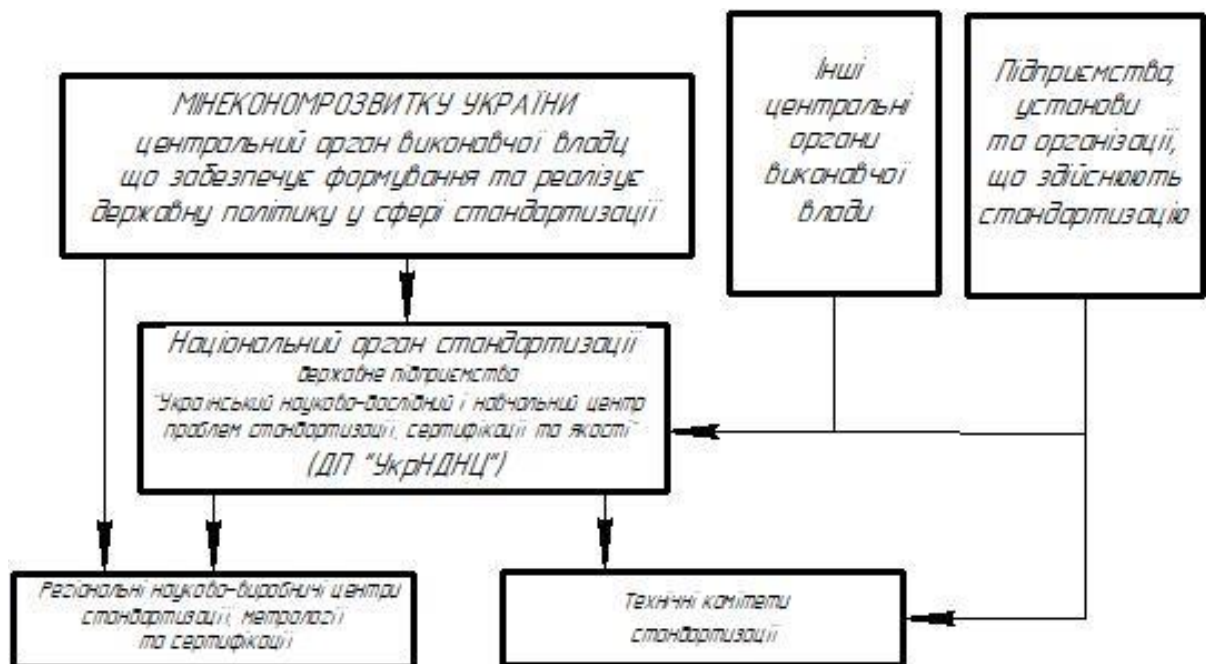

Рис. 2.1. Система стандартизації в Україні

У складі ДП «УкрНДНЦ» працюють:

1. Інститут стандартизації, який складається з Управління національної та міжнародної стандартизації та Національного фонду нормативних документів;
2. Інститут підготовки фахівців Національного органу стандартизації.
3. Центр цифровізації та кібербезпеки.

Відповідно до положень Закону «Про стандартизацію» основними повноваженнями національного органу стандартизації є:

- організація та координація діяльності щодо розроблення, прийняття, перегляду, перевірки, скасування й відновлення дії національних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них;
- прийняття, скасування та відновлення дії національних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них;
- вживання заходів щодо гармонізації національних стандартів та кодексів усталеної практики з відповідними міжнародними, регіональними стандартами та іншими нормативними документами;
- розроблення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації, національних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них;
- забезпечення відповідності національних стандартів та кодексів усталеної практики законодавству;
- забезпечення адаптації національних стандартів та кодексів усталеної практики до новітніх досягнень науки і техніки;
- підготовка та затвердження програми робіт з національної стандартизації;
- прийняття рішень щодо створення та припинення діяльності технічних комітетів стандартизації, визначення сфери їх діяльності;
- координація діяльності технічних комітетів стандартизації;
- участь у підготовці міжнародних, регіональних стандартів та кодексів усталеної практики, що розробляються відповідними міжнародними та регіональними організаціями стандартизації, членом яких є національний орган стандартизації;
- забезпечення та сприяння співробітництву у сфері стандартизації між виробниками, постачальниками, споживачами продукції та відповідними державними органами;
- заохочення суб'єктів малого і середнього підприємництва до участі в розробленні національних стандартів та кодексів усталеної практики, забезпечення доступу зазначених суб'єктів до текстів таких документів.

Точна науково обґрунтована термінологія необхідна для успішної діяльності в галузі стандартизації, як і в інших галузях науки і техніки. Невпорядкованість термінології перешкоджає взаєморозумінню фахівців,

створенню єдиних методик, негативно впливає на впровадження обчислювальної техніки в управління економікою країни.

Важливість стандартизації науково-технічної термінології обумовлюється тим, що терміни, поняття та визначення є невід'ємною частиною нормативної, технічної, проектно-конструкторської і технологічної документації.

Упорядкування і стандартизацію термінології (крім ДП «УкрНДНЦ») здійснюють також Академія наук України, галузеві науково-дослідні інститути, вищі навчальні заклади і науково-технічні товариства. Розроблено комплекс стандартів термінології в основних галузях знань та галузях народного господарства.

Основні терміни зі стандартизації встановлені Міжнародним комітетом з вивчення наукових принципів стандартизації, що створений Радою міжнародної організації зі стандартизації (ISO), а в Україні – стандартами Державної системи стандартизації України (ДСТУ 1.0 2003; ДСТУ 1.2 2015; ДСТУ 1.2 2004; ДСТУ 1.5-2003 і ДСТУ 1.7-2015).

Стандартизація є сферою сумісної діяльності вчених, інженерів, економістів, яка забезпечує відбір з численних видів продукції (процесів, робіт, послуг) однакового призначення одного або невеликої кількості видів цієї продукції (процесів, робіт, послуг) з найкращими якісними показниками і властивостями. Вибрані зразки продукції (процесів, робіт, послуг) повинні відповідати сучасному рівню досягнень науки та техніки, практичному досвіду і задовольняти потреби людини та суспільства.

Основним наслідком діяльності в галузі стандартизації є створення нормативних документів. Через нормативні документи стандартизація впливає на сфери господарської діяльності людини, на розвиток економіки країни, прискорення науково-технічного прогресу, економію та раціональне використання сировини, матеріалів, енергетичних ресурсів, підвищення якості продукції (процесів, робіт та послуг).

Нормативний документ (НД) – це документ, що встановлює правила, загальні принципи чи характеристики щодо різних видів діяльності або їх результатів. Вони розробляються на об'єкти стандартизації, які обов'язкові для використання в певних галузях діяльності, в установленому порядку і затверджуються компетентними органами. До нормативних документів належать стандарти, технічні умови, зведення правил, регламенти, керівні документи, державні класифікатори тощо.

ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНЕ ВИКОНАННЯ

1. Ознайомитися з представленими у додатку ДСТУ, табл. 2.1, (за бажанням можна вибрати інші НД) та виконати попередній аналіз їх

змісту/структури на відповідність вимогам ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів та заповнити табл. 2.2.

2. Виконати докладний аналіз двох ДСТУ (одного за варіантом з табл. 2.1, другого – вибраного самостійно для виконання практичної роботи 1) на відповідність вимогам ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів та заповнити табл. 2.3.

3. Зробити висновки по роботі.

Умови завдання

Таблиця 2.1.

№ варіанта	ДСТУ
1	ДСТУ 3974-2000 Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання дослідно-конструкторських робіт. Загальні положення
2	ДСТУ EN 292-1-2001 Безпечність машин. Основні поняття, загальні принципи проектування. Частина 1. Основна термінологія, методологія
3	ДСТУ EN 614-1-2001 Безпечність машин. Ергономічні принципи проектування. Частина 1. Термінологія та загальні принципи
4	ДСТУ EN 1050:2003 Безпечність машин. Принципи оцінювання ризику
5	ДСТУ ISO 13090-1:2004 Вібрація та удар механічні. Настанова із заходів безпеки під час випробування та експериментів за участю людей. Частина 1. Вплив загальної механічної вібрації та повторюваного удару.
6	ДСТУ 2752-94 Устаткування метало- та деревообробне Верстати металорізальні. Вимоги безпеки
7	ДСТУ 2807-94 Устаткування метало і деревообробне. Загальні вимоги і методи випробувань
8	ДСТУ 2863-94 Надійність техніки. Програма забезпечення надійності
9	ДСТУ 3321:2003 Система конструкторської документації. Терміни та визначення основних понять
10	ДСТУ 308:2015 Інформація та документація звіти у сфері науки і техніки Структура та правила оформлювання
11	ДСТУ ISO 7005-1:2005 Металеві фланці. Частина 1. Сталеві фланці

Попередній аналіз ДСТУ

Таблиця 2.2.

№ з/п	Параметр	Результат
1	Повна назва ДСТУ	
2	Розшифровка позначення	
3	Надано чинності (яким держ. органом і коли)	
4	Національний стандарт відповідає	
5	Ступінь відповідності	
6	Статус ДСТУ	
7	Мова ДСТУ	
8	Переклад	

Докладний аналіз ДСТУ на відповідність вимогам ДСТУ 1.5:2015

Таблиця 2.3.

№ з/п	Параметр	Опис	Відповідність
1	Повна назва ДСТУ		
2	Розшифровка позначення		
3	Дата розроблення		
4	Дата введення		
5. Відхилення від вимог розділу 5. СТРУКТУРА СТАНДАРТУ			
	Відсутність типових структурних елементів		
	Відсутність обов'язкових структурних елементів		
	Назва та номер ТКС або інформація про РГ		
	Обов'язкові відомості про стандарт: відповідність, уведення, право власності тощо		
	Розшифровка назви стандарту згідно вимог п. 5.6.5 (Додаток Г): - груповий складник Г2: - основний складник Г3: - додатковий складник Г4:		
	Сфера застосування стандарту		
	Вимоги щодо безпечності продукції		
	Вимоги щодо відсутності посилань (п. 5.8.7)		
	Відсутність вимог у термінах і визначниках понять (п. 5.9.9)		
	Зміст вимог/положень щодо об'єкта стандартизації (5.11.1, розділ 9)		
	Стандарт не містить, не цитує і не тлумачить		

ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ

(виконано для одного ДСТУ за вибраним у практичному 1 НД)

1. Виконано ознайомлення з представленими у додатку методичних рекомендацій ДСТУ, табл. 2.1, та попередній аналіз їх змісту/структури на відповідність вимогам ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів та заповнити табл. 2.2.

2. Виконано докладний аналіз двох ДСТУ (одного за варіантом з табл. 2.1 – ДСТУ ISO 5127:2007 Словник термінів, другого – вибраного самостійно для виконання практичної роботи 1 – ДСТУ ISO 11204:2008) на відповідність вимогам ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів та заповнити табл. 2.3.

Попередній аналіз ДСТУ

Таблиця 2.2.

№ з/п	Параметр	Результат
1	Повна назва ДСТУ	ДСТУ ISO 11204:2008. Акустика. Шум, утворюваний машинами й устаткуванням. Вимірювання рівнів звукового тиску на робочому місці та в інших характерних точках. Метод з урахуванням поправок на умови середовища
2	Розшифровка позначення	ДСТУ – державний стандарт України ISO – міжнародний стандарт ISO, офіційно прийнятий в Україні як національний стандарт 11204 – номер 2008 – рік прийняття
3	Надано чинності (яким держ. органом і коли)	наказом Держспоживстандарту України від 22 грудня 2008 р. № 493, з 2010-01-01
4	Національний стандарт відповідає	ISO 11204:1995 Acoustics – Noise emitted by machinery and equipment – Measurement of emission sound pressure levels at a work station and at other specified positions – Method requiring environmental corrections (Акустика. Шум, утворюваний машинами й устаткуванням. Вимірювання рівнів звукового тиску на робочому місці та в інших характерних точках. Метод з урахуванням поправок на умови середовища) з технічною поправкою ISO 11204:1995
5	Ступінь	Ідентичний

	відповідності	
6	Статус ДСТУ	Діючий
7	Мова ДСТУ	Українська
8	Переклад	Переклад з англійської

Докладний аналіз ДСТУ на відповідність вимогам ДСТУ 1.5:2015

Таблиця 2.3.

№ з/п	Параметр	Опис	Відповідність
1	Повна назва ДСТУ	ДСТУ ISO 11204:2008. Акустика. Шум, утворюваний машинами й устаткуванням. Вимірювання рівнів звукового тиску на робочому місці та в інших характерних точках. Метод з урахуванням поправок на умови середовища	
2	Розшифровка позначення	ДСТУ – державний стандарт України ISO – міжнародний стандарт ISO, офіційно прийнятий в Україні як національний стандарт 11204 – реєстраційний номер 2008 – рік прийняття	
3	Дата розроблення	22 грудня 2008 р.	
4	Дата введення	01 січня 2010 р.	
5. Відхилення від вимог розділу 5. СТРУКТУРА СТАНДАРТУ			
	Відсутність типових структурних елементів	<i>Відсутні «Вимоги/положення щодо об'єкта стандартизації»</i>	–
	Відсутність обов'язкових структурних елементів	<i>Відсутні «Вимоги/положення щодо об'єкта стандартизації».</i>	–
	Назва та номер ТКС або інформація про РГ	Цей стандарт є тотожним перекладом міжнародного стандарту ISO 11204:1995 Acoustics... ISO 11204 було розроблено технічним комітетом ISO/TC 43 «Акустика», підкомітетом SC 1 «Шум». Технічний комітет стандартизації, відповідальний за цей стандарт, – ТК 135 «Безпека промислової продукції і засоби індивідуального захисту працюючих».	+
	Обов'язкові відомості про стандарт	Ступінь відповідності – ідентичний, переклад з англійської. Уведено вперше. Право власності на цей документ належить	+

(Передмова): відповідність, уведення, право власності тощо	державі <i>Відсутнє пряме згадування відповідності вимогам національної стандартизації</i>		
Розшифровка назви стандарту згідно вимог п. 5.6.5 (Додаток Г): - груповий складник Г2: - основний складник Г3: - додатковий складник Г4:	Акустика.	груповий складник	+
	Шум, утворюваний машинами й устаткуванням.	основний складник	
	Вимірювання рівнів звукового тиску на робочому місці та в інших характерних точках. Метод з урахуванням поправок на умови середовища	додатковий складник	
Сфера застосування стандарту (п. 5.7)	У цьому стандарті викладено метод вимірювання рівнів звукового тиску, утворюваного машинами й устаткуванням... У цьому стандарті викладено вимоги до середовища випробування. <i>Відсутнє чітке формулювання положень «Сфери застосування»</i>		—
Вимоги щодо безпечності продукції (п. 5.7.2)	Стандарт не встановлює вимоги, спрямовані на безпеку життя, здоров'я та майна...		+
Вимоги щодо відсутності посилань (п. 5.8.7)	У «Нормативних посиланнях» відсутні посилання на закони України, НПА, НД, розроблені до 1992 р.		+
Відсутність вимог у термінах і визначниках понять (п. 5.9.9)	<i>Вимоги у термінах і визначниках понять стандарту відсутні</i>		+
Зміст вимог/положень щодо об'єкта стандартизації (5.11.1, розділ 9)	<i>Структурний елемент «Вимоги/положення щодо об'єкта стандартизації» у стандарті відсутній</i>		—
Стандарт не містить, не цитує і не тлумачить (п. 5.11.2, п. 5.11.3)	<i>Стандарт не містить повноважень і завдань, посилань на продукцію та торгові марки, санітарних заходів, тощо. Стандарт не цитує і не тлумачить закони України</i>		+

Висновок: У практичній роботі я ознайомився з представленими у додатку методичних рекомендацій ДСТУ (табл. 2.1) та виконав попередній аналіз їх змісту/структури на відповідність вимогам ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів. Виконано докладний аналіз двох ДСТУ на відповідність вимогам ДСТУ 1.5:2015 і встановлено, що ДСТУ ISO 11204:2008. Акустика. Шум, утворюваний машинами й устаткуванням... має певні відхилення від вимог «Правил розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів», які можна пояснити тим, що досліджуваний стандарт ДСТУ ISO 11204:2008 було розроблено і уведено в дію раніше від встановлених вимог.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Як називається національний орган стандартизації України?
2. В яких випадках рекомендовані вимоги ДСТУ підлягають безумовному виконанню?
3. Назвіть основні групи обов'язкових вимог ДСТУ?
4. Назвіть основні організації, що забезпечують процедури міжнародної стандартизації?
5. Як називається нормативний документ, який розробляється, затверджується та використовується на конкретному підприємстві для унормування усіх сфер його діяльності?
6. Які рекомендації містить кодекс усталеної практики?
7. В чому основні відмінності технічних умов від ДСТУ?